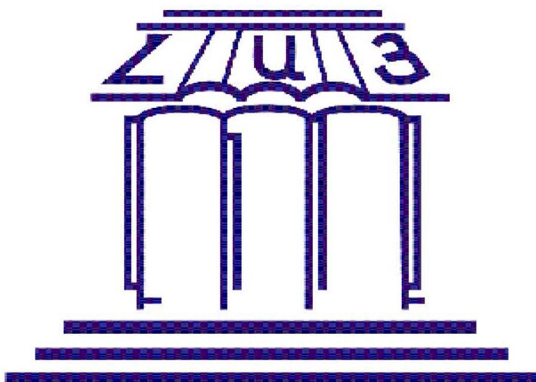

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Urethra Nephrology

Urethral Nephrology

10 - urethra

19 AUG 2017

24 JAN 2006

ՄԱՍԻՍ ՈՐԱՆԵԼԱՅՎԻԼ

ՈՐԴԵՐ № 64

ԱՆԴՐԿՈՎ ԿԱՍՅԱՆ
ՖԵԴԵՐԱՑԻԱՅԻ
10-ԱՄՅԱԿԸ

9(47.92)

0-83

1932

03.408.2013

Q-83

h.m.

ՊԵՏԱԴԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ
Գլավիխ 7158 (բ)
Հրատար. № 2118
Պատվեր 746
Տիրաժ 5000

9088-56

Խմբագրեց ՅԵ. ՉՈՒԲԱՐ

Հանձնված և արտադրություն 5/3 32 Թ. Ստ. Ժ. Ե.

Տպագրված և 8 մարտի 1932.

4569

Մենք գտնվում ենք Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի տասնամյակի նախորդյալին: Այդ իրողությունն ունի վոչ միայն ներքին, խորհրդային, այլև միջազգային հսկայական նշանակություն: Անդրֆեդերացիայի տասնամյա գոյությունը և զարգացման որինակից յերևում է պրոլետարական հեղափոխության զորությունը, բայցևիկյան կուսակցության դեկավարած խորհրդային իշխանության զորությունը, ազգամիջյան հարաբերությունների ամենաբարդ այն հարցերի լուծման մեջ, վորոնք ի վիճակի չեն լուծելու բուրժուական իշխանությունը և նրա «ամենաձախ» մասը՝ բուրժուական դեմոկրատիան, թեկուզ հանձինս Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի «սոցիալիստների»: Մեր կուսակցության լենինյան ազգային քաղաքականությունն ապահովեց Անդրֆեդերացիայի ստեղծման և նրա քաղաքական ու տնտեսական ամրացման հաջողությունը: Այդ Ֆեդերացիան լուծեց բարդ, խճճված, արյունով ներկված ազգամիջյան այն հարաբերությունների ամբողջ կծիկը, վոր ժառանգել էյինք բուրժուական նացիոնալիստական կուսակցությունների՝ մենչևիկներին, դաշնակների և մուսավաթականների տապալված դեմքից: Մեր կուսակցության քաղաքականությունը հաստատուն պայմաններ ստեղծեց Անդրկովկասի ժողովուրդների միասնության, նրանց տնտեսական ու կուլտուրական բարգավաճման համար՝ Անդրֆեդերացիայի միջոցով, վորն ամբողջովին արդարացրեց իրեն, վոչ միայն վորպես ազգային խաղաղության դործիք, այլև Անդրկովկասի հանրապետությունների ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման որդան: Լենինի ղեկավարած Ֆեդերացիայի հարցն ամենացայտուն արտահայտություն գտավ նա-

խահակաժեռերդան ուրերին: Լենինը «Պետությունը և հեղափոխությունը» գրքում մի ամբողջ գլուխ է նվիրել Ֆեդերացիայի հարցին: Այնտեղ նա նեղելից բերել է մի քաղվածք, վորտեղ ասված է՝

«Իմ կարծիքով՝ պրոլետարիատը կարող է գործադրել միմիայն միասնական, անբաժանելի համապետություն՝ առմամբ վր: Ֆեդերատիվ հանրապետությունն ընդհանուր առմամբ այժմ էլ մի անհրաժեշտություն է այնպիսի վիթխարի տեքնոսիայի համար, ինչպիսին են Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, քեպետ Արևելքում նա արդեն խոչընդոտ է դառնում: Նա (ֆեդերատիվ հանրապետությունը) մի քայլ կլինի դեպի առաջ Անգլիայի համար, վորտեղ յերկու կողմում ապրում է չորս ազգ»:

Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությունը տապալեց բուրժուական իշխանությունը: Խորհրդային իշխանության պրոլետարական դասակարգային քաղաքականությունը հիմքից կործանեց ժողովուրդների այն բանտը, վորպիսին եր Ռուսաստանը նույնիսկ պարոնայք կերենակիների և ցերեթելիների իշխանությունն ժամանակ: Ռուսաստանի ազգությունների աշխատավոր մասսաների ազատության ձգտումները ճնշելու փոխարեն կամ՝ լավագույն դեպքում, ժամանակավոր կառավարության նման կախումն ունեցող ժողովուրդների նկատմամբ յերկշոտ անվստահության քաղաքականություն վարելու փոխարեն, Խորհրդային իշխանությունը սահմանեց և կիրառեց ժողովուրդների լիակատար անջատման բացահայտ և անկեղծ քաղաքականություն, վորի շնորհիվ ստեղծվեց այդ ժողովուրդների անկեղծ և հաստատուն դաշինքը՝ ՌՍՖՍՀ-ի ձևով:

«Խորհրդային Ռուսաստանի հանրապետությունը հիմնվում է ազատ ազգերի ազատ դաշինքի հիման վրա, վորպես խորհրդային ազգային հանրապետությունների ֆեդերացիա» («Աշխատավոր և շահագործվող ժողովուրդների իրավունքների դեկլարացիան» 13 հունվարի 1918 թ.):

Ազգությունների ժողովում ընկեր Ստալինի կողմից արեվելյան հանրապետությունների ժողովուրդներին ուղղված կաշի մեջ ասված է՝

«Անհրաժեշտ է վերցնել նրանցից (այսինքն՝ բուրժուական-կալվածատիրական վերնախավից) ավտոնոմիան, նախապես մաքրելով վերջինս բուրժուական կեղտից և վերածել նրան (ավտոնոմիան) բուրժուականից խորհրդային: Անհրաժեշտ է այդ ավտոնոմիան կառուցել տեղական խորհուրդների բազայի վրա: Միմիայն այդ նախապահով իշխանությունը կարող է ժողովրդական, հարազատ դառնալ մասսաների համար»:

Ահա այսպիսի բովանդակությամբ է լցրել մեր կուսակցությունը Ֆեդերացիան, ավտոնոմիան և նախկին բուրժուական Ռուսաստանի ժողովուրդների խորհրդային ինքնավարության մյուս ձևերը, անպայման իրականացնելով ազգերի ինքնորոշման իրավունքը: Մեր կուսակցությունը մասսաներին միշտ սովորեցրել է, վոր պրոլետարական հեղափոխության հաղթանակի, աշխատավորների վերջնական տղատաղման համար, վճռական նշանակություն ունեն դասակարգային ազատագրական պայքարի շահերը, վոր ազդային ազատագրումը կարող է լիակատար, հաստատուն և լիբական լինել միմիայն պրոլետարիատի դասակարգային սոցիալիստական հեղափոխության հաղթանակի դեպքում:

Անդրկովկասում պրոլետարական հեղափոխությունը հաղթանակեց շատ ավելի ուշ, քան Ռուսաստանում: Մենչևիկները, դաշնակները և մուսավաթականները Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությանը պատասխանեցին կատաղի դիմադրությամբ, հակահեղափոխությամբ, ոգտագործելով յերկրի ունակցիայի բոլոր ուժերը՝ թե՛ յերկրի ներքում և թե՛ հանձին միջազգային իմպերիալիզմի: Այդ կուսակցությունները, կազմելով հակահեղափոխության միասնական ճակատ՝ Խորհրդային Ռուսաստանի, Ուկրաինայի և այլ յերկրների բանվորների ու գյուղացիների

դեմ, արյունահեղ կռիվներ ստեղծեցին Անդրկովկասում «բալկանացիին» նրան: Նացիոնալիզմի և չովինիզմի թունավոր հոսանքը հեղեղեց «սոցիալիստներ» ժողդանիայի, իստիսովի, Ռասուլ Ջադեյի «անկախ» հանրապետութիւնները: Սանձարձակ, դադանային չովինիզմը ծնում էր արյունահեղ պատերազմներ աղջային հանրապետութիւնների միջև, վորոնց ներսում չէին դադարում արյունալի արշավներն աղջային փոքրամասնութիւնների դեմ: «Սոցիալիստներին» դավաճանական հակահեղափոխութեան դանաղը խորվեց Անդրկովկասի քաղաքական-տնտեսական մարմնի բոլոր մասերի մեջ:

Նախ՝ Ադրբեջանում, ապա Հայաստանում և հետո վրաստանում ինքնապաշտպան իշխանութեան հաստատվելը նշանակում էր այդպիսի գաղանային վիճակի վախճանը: Շովինիզմի բոլոր ճեղքերից դուրս ցայտող թունալից չեթը, ամբողջ յերկիրը պատած արյունալի գոլորշիները վոր չընչացվեցին անմիջապես: Սակայն այդ չէր նշանակում, վոր պրոլետարական դիկտատուրան կարող էր հաստատվել այստեղ և իրականացնել իր պատմական կոչումը՝ լինել սոցիալիստական շինարարութեան գործիք, յեթե մենք որակաւորում չընէյինք Անդրկ. ժողովուրդների պետական ձեւի, նրանց հաստատուն դաշինքի, յեղբայրական մերձեցման, նրանց բոլոր ջանքերի միացման հարցը՝ բուժելու բացված վերքերը, բարձրացնելու և զարգացնելու մենշէլիններէ, դաշնակների ու մուսալաթականների ուժի միջ լիակատար քայքայման հասած ժողովրդական տնտեսութիւնը: Խորհրդային Անդրկովկասի ժողովուրդների միասնութեան մեջ էր թաղնված այն ուժը, վորը նրանց իրական, խորհրդային վերածնութիւն էր բերելու լենինյան Ռուսաստանի ոգնութեամբ: Անհրաժեշտ էր վերականգնել հակահեղափոխութեամբ պառակտված նախկին միասնութիւնը՝ արդեն խորհրդային հեղաշրջման հիման վրա և պայքարի նեւով, աշխատանքի ու շինարարութեան համար: Այդ էին պահան-

ջում նաև Անդրկովկասի ժողովուրդների շահերը, արտաքին աշխարհի առջև հանդես գալիս: Վերհիշենք թեկուզ Ղարսի կոնֆերանսը, վորտեղ մենք պետք է հանդես գայինք վորպես Խորհրդային Անդրկովկասի միասնական քաղաքական ընտանիք, և վոր վորպես անջատ, միմյանցից անկախ, խորհրդային հանրապետութիւններ: Ավելորդ է տեսլ, վոր մեր միասնութիւնն իրական պատենչ էր յեւրոպական իմպերիալիզմի պլանների դեմ:

Այդպիսով, Անդրկովկասյան հանրապետութիւններին փեղեքացիան թելադրվում էր թե՛ Անդրկովկասի աշխատավորների պատմական միասնութեամբ և թե՛ գլխավորապես մեր ներքին դրութեամբ և համաշխարհային բուժութեալիայի հանդեպ մեր ունեցած դիրքով:

Լենինյան Ռուսաստանը մեղ ողնեց վոր միայն տապալելու բուժութեական իշխանութիւնը, այլև անմիջականորեն թուլացնելու պարենային այն դժնդակ ճգնաժամը, վոր գտանք մենք այստեղ: Սակայն այն ժամանակվա Ռուսաստանը, վորին անհաջող ինտերվենցիայից հետո կատաղի բլոկադի և բոցկոտի էյին յենթարկել Յեւրոպայի, Ճապոնիայի, Ամերիկայի ամբողջ բուժութեալիան, չէր կարող մըլտապես Անդրկովկասյան հանրապետութիւններին հայթայթել անհրաժեշտ ամեն ինչ: Անհրաժեշտ էր լրացուցիչ նոր աղբյուրներ գտնել: Անհրաժեշտ էր պետականորեն կաղմակերպել այդ աղբյուրների միատեղ ոգտագործումը, առանց մրցութեան, վորն արտաքին աշխարհի հանդեպ հալածարարեա թուլացնում էր մրցակիցներից յուրաքանչյուրին:

Ի պատասխան ընկ. Ս. Որջոնիկիձեյի ինֆորմացիայի, Լենինը 1921 թվի ապրիլի 9-ին հետեյալ պատասխանն ուղարկեց նրան.

«Ստացա ձեր ծածկագիրն Անդրկովկասի հուսահատական վիճակի մասին: Մենք մի շարք միջոցներ ձեռք առանք, մի քիչ մոսկի տվինք Հայաստանին, մի շարք հանձնարարութիւններ տվինք պարենաւորման կոմիտե-

բիառին: Սակայն յես պետք է նախազգուշացնեմ, վոր մենք աշտեղ մեծ կարիքի մեջ ենք և ոգնել չենք կարողանա: Համառորեմ պահանջում եմ, ամբողջ Անդրկովկասի համար ստեղծել մարգային տնտեսական որգան, ամբողջ Զանքը կենտրոնացնել կոնցեսիաների վրա, մահալանդ Վրաստանում. աշխատել սերմացու դնել թեկուզ արտառահմանում և առաջ տանել վոսուգումն Ադրբեջանում՝ Բազվի ռեսուրսների միջոցով, հողագործությունն ու անասնաբուծությունը զարգացնելու համար, ինչպես և աշխատել զարգացնել ապրանքափոխանակությունը Հյուսիսային Կովկասի հետ: Ըմբռնեցիք արթնությունը մեր ամբողջ նոր քաղաքականության նշանակությունը: Կարգացեք այս նրանց և ավելի հաճախ սեղեկություններ տվեք ինձ...»:

Ինչպես տեսնում ենք, աշտեղ դրված է վոչ միայն Անդրկովկասի տնտեսական միավորման ընդհանուր որինետիր գիծը, այլև ուղղակի դիրեկտիվ այդ միավորումը գործնականորեն, ստանց ձգձգումների իրականացնելու համար: Սակայն մեզ չհաջողվեց ժամանակին և լրիվ իրականացնել Անդրկովկասի տնտեսական միավորման ամբողջ լենինյան ծրագիրը: Անդրկովկասյան կազմակերպության մեջ նացիոնալ ուկրոնիստների խմբակը, մանավանդ վրացական կազմակերպությունից, ամեն կերպ ձգձգում և դանդաղեցնում էր լիակատար միավորումը: 1921 թվականի ընթացքում մեզ հաջողվեց միայն միացնել Անդրկովկասյան յերկաթուղիները և կազմակերպել ՄԻԱՅՅԱԼ ԱՐՏԱՌ (ՎՆԵՇՏՈՐԳ) արտասահմանյան չուկաներում հանդես գալու համար:

Հայաստանում աշխատելու համար ուղարկված ընկ. Մյասնիկյանի միջոցով, 1921 թ. ապրիլի 14-ին Լեմինը ուղարկեց պատմական կարևորություն ունեցող դիրեկտիվ համակ՝ «Ադրբեջանի, Վրաստանի, Հայաստանի, Դաղստանի, Լեռնային Հանրապետության կամուրջիտ քննարկներ»:

վերանդ նա հուլյս է հայտնում, վոր «նրանց սեյա դաշինքը կստեղծի քուրժուագիայի սրտ՝ չտնվելով և քուրժուական իրավակարգում անկնարիմ ազգային խաղաղության մի նմուշ...»:

Յերկաթուղիների միացումը և արտաքին առևտրի համար Անդրկովկասյան ընդհանուր սրգանի ստեղծումը անտարակույս դրական արդյունք տվեց, սակայն դրա հետ միասին պարզվեց, վոր անհրաժեշտ է ստեղծել ավելի սերտ տնտեսական միավորում, վորը յենթադրում է քաղաքական, պետական միավորում:

Յուրաքանչյուր հանրապետություն շարունակում էր սպրել իր փակ կյանքով, ուներ իր փողային սխառումը, պատած էր մաքսային և վերահսկել կետերով և այլն: Միացած յերկաթուղիները և ՄԻԱՅՅԱԼ ԱՐՏԱՌ-ն անմիջական տեր չունեյին՝ Անդրկովկասյան խորհրդային որգանի ձեռքով: Սահմանագծի հարցերը, մի հանրապետությունից մյուսը քոչելու հարցերը պահանջում էյին ստեղծել մշտապես գործող խորհրդային որգան, վորի վորոշումները պարտադիր պիտի լինեյին:

Անդրկովկասյան հանրապետությունների կուտակցական յեկավարությունը՝ ի դեմս ՌԿԿ-ի Կենտկոմի Կովկասյան Բյուրոյի, վորը գլխավորում էր Ս. Որջոնիկիձե, լրիվ հաջվի յեր առնում Անդրկովկասի հանրապետությունների պետական միասնության անհրաժեշտությունը՝ թե՛ իրար հետ և թե՛ մյուս խորհրդային հանրապետությունների հետ: Թե՛ ազգային խաղաղություն հաստատելու, ազգային պառակտումը վերացնելու նպատակով և թե՛ միացյալ ուժերով տնտեսական յինարարությունն առաջ տանելու համար: Յերկաթուղիների և ԱՐՏԱՌ-ները միացումն սկիզբն էր Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի իրականացման, վորի գաղափարն այնքան պարզորոշ տվել էր ընկ. Լեմինը:

Հատկապես սահմանագծային «վեճերը» կարգավորե-

յու, յերկաթուղիները միացնելու, միացյալ ԱՍՏՈՒՄ ստեղծելու հարցերուն եր, վոր Անդրկովկասյան հանրապետութիւնները կազմակերպութիւններուն գոյութիւն ունեցող աղբալին ուղիներդմն առաջին յելույթը գործեց բալլէիկյան ինտերնացիոնալիստական քաղաքականութեան դեմ: Ընկ. Ստալինը 1921 թ. հուլիսի 6-ին Վրաստանի Կոմկուսի Թիֆլիսի կազմակերպութեան ընդհանուր ժողովում իր «Կոմսուկովի հերքական խնդիրները վրաստանում և Անդրկովկասում» զեկուցման մեջ, խոսելով այն խոչընդոտներէ մասին, վորոնք ծառացած են Խորհրդային Վրաստանի, Խորհրդային Հայաստանի և Խորհրդային Ադրբեջանի տնտեսական գործունեութեան, տնտեսական ջանքերի միացման ճանապարհին, բալլէիկյան ամբողջ խստութեամբ դրեց «վրացական, հայկական, ադրբեջանյան նացիոնալիզմի հարցը, վորը վերջին ժամանակներս չափազանց ուժեղացել ե Անդրկովկասի հանրապետութիւններում և դանդաղեցնում ե միավորման գործը»:

Նա ասում եր՝

«Յես հիշում եմ 1905-1917 թվականները, յերբ Անդրկովկասի ազգութիւնների բանվորների և ընդհանրապես աշխատավորութեան մեջ գոյութիւն ունեւ յեղբայրական լիակատար համերաշխութիւն, յերբ յեղբայրութեան կապերը միացնում էին հայ, վրացի, ադրբեջանցի և ուր բանվորներին, վորպես սոցիալիստական մի ընտանիք: Այժմ Թիֆլիս գալով, յես ապշել եմ Անդրկովկասի ազգութիւնների բանվորութեան մեջ նախկին համերաշխութեան բացակայութեան: Բանվորների և գյուղացիների մեջ զարգացել ե նացիոնալիզմը, ուժեղացել ե անվստահութեան գգացումներ մշտապէս ազգութիւններին պատկանող իրենց ընկերների նկատմամբ: Այժմ հակավրացական, հակառուսական և ամեն տեսակ այլ նացիոնալիզմ — վորքան ուզես: Յեղբայրական վստահութեան հին կապերը քանդված են կամ, հա-

մենայն դեպս, չափազանց թուլացել են: Ինչպես յերևում ե նացիոնալիստական կառավարութիւնների: Ստարկա գոյութիւնը վրաստանում (մենշէիկները), Ադրբեջանում (մուսավաքականները), Հայաստանում (դաշնակները) գուր չի անցել: Այդ նացիոնալիստական կառավարութիւնները, կիրառելով իրենց ազգային քաղաքականութիւնը, գործելով աշխատավորների մեջ ագրեսիւ նացիոնալիզմի վագով, բանը հասցրին, վերջապես, այնտեղ, վոր այդ փոքր յերկրներից ամեն մեկը շրջապատվեց նացիոնալիստական քշմամի մթնոլորտով. վորը վրաստանին և Հայաստանին գրկեց ուսական հացից և ադրբեջանյան նավթից, իսկ Ադրբեջանին և Ռուսաստանին — Բաքումի վրայով փոխադրվող անգլանգներից: Յես ել չեմ խոսում զինված ընդհարումների մասին (հայ-վրացական պատերազմը) և կռուրածի մասին (հայ-թուրքական), վորպես նացիոնալիստական քաղաքականութեան բնական արդյունքի մասին: Չարմանալի չե, վոր նացիոնալիստական այդ թունավոր մթնոլորտում ինտերնացիոնալ հին կապերը քանդվեցին. իսկ բանվորների գիտակցութիւնը թունավորվեց նացիոնալիզմի թուլցով: Յեւ քանի վոր այդ նացիոնալիզմի մնացորդները դեռու չեն վերացել բանվորների միջից, այդ հանգամանքը (նացիոնալիզմը) մեծագույն արգելք ե հանդիսանում Անդրկովկասյան Խորհրդային հանրապետութիւնների տնտեսական ու ռազմական ջանքերի միացման գործին... Ուստի վրաստանի կոմունիստների ակներև խնդիրն ե — անողոք պայքար մղել նացիոնալիզմի դեմ, վերականգնել յեղբայրական ինտերնացիոնալ հին կապերը, վորոնք գոյութիւն ունեւին մինչև մենշէիկյան նացիոնալիստական կառավարութեան հանդես գալը և այդպիսով ստեղծել փոխադարձ վստահութեան առողջ մթնոլորտ, վորն անհրաժեշտ ե Անդրկովկասյան Խորհրդային հանրապետու-

թյունների տնտեսական ջանքերի միացման և վրաստանի տնտեսական զարգացման համար»:

Իսկ նացիոնալ ուկրոնիստները հենվում էին հենց այդ նացիոնալիզմի մնացորդների վրա բանվոր դասակարգի մի բանի խափերում և առանձնապես լենինիզմում էին գոռոզ բուրժուական կալվածատիրական ինտելիգենցիայի նացիոնալիստական ու շովինիստական փոփոխություններին:

Վորժան ել ալժմ այդ ծիծաղելի թվա, սակայն սահմանները գծելու հարցերը 1921 թվին կազմում էին վրաստանի, Հայաստանի և Ադրբեջանի ինքնիշխան հանրապետությունների պաշտոնական ներկայացուցիչների հատուկ «կոնֆերանսի» փնտրիչ. առարկա, մի կոնֆերանս, վորը նրան մասնակցող նացիոնալ ուկրոնիստներն աշխատում էին անցկացնել ղեկավարական տուրինիստների լիակատար ծեսով: Հարկավ նրանք չէին կարող հանգել հարցի ճիշտ լուծմանը և միմյանց կուսակցական ղեկավար որդանների վճռական միջամտությունն էր, վոր վերջ տվեց այդ «կոնֆլիկտին», ինչպես և հետագա այն կոնֆլիկտներին, վոր որակարգի մեջ էին դրել նացիոնալ ուկրոնիստները: Կովկասյան Բյուրոյի և հանրապետությունների կենտկոմների անդամների պլանումի միացյալ նիստի (1921 թ. հուլիս) բանաձևում սուլում է՝

«Կովկասյան Բյուրոն, նշելով դեպի նացիոնալիզմը կատարվող քեֆման փաստերը, վորոնք յերևան յեկան ԱՐՏԱՌ-ի և հանրապետությունների տերիտորիալ սահմանագծման հարցը, մասսատների ու վերանսիչ կետերի վերացման հարցը լուծելիս, առաջարկում է Անդրկովկասյան հանրապետությունների կոմկուսների կենտկոմներին, խստիվ ներշնչել կուսակցության բոլոր ներկայացուցիչներին, վոր նրանք մեծ հարցեր լուծելիս յեղենն բացառապես այդ հանրապետությունների աշխատավոր մասսաների պատմական կապի շահերից...»:

1921 թ. աշնանն Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի հարցը հրապարակ յեկավ վորպես անհետաձգելի մի խնդիր, վորը հրամայաբար թեկադրում էին Անդրկովկասի հանրապետությունների քաղաքական ու տնտեսական շահերը:

Անդրկովկասյան պրոլետարիատի առաջատար ալման-գաղալին ջոկատը՝ Բազվի պրոլետարիատը, մեր բալլէ-վիկյան կուսակցության լավագույն կազմակերպությունն էր մեկը՝ Բազվի կուսակցական կազմակերպության գլխավորութամբ, միշտ նախաձեռնող և հանդիսացել, ղենելով Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի իրականացման հարցը: Բազվի հանգագործները հանգիսացել են Անդրկովկասյան պրոլետարիատի պրոֆեսիոնալ միավորման նախաձեռնող ջոկատը, միավորում, վորը տեղի ունեցավ 1921 թ. աշնանը Համակովկասյան արհմիութենական համագումարում: Արտեղ ընտրվեց պրոֆեսիոնալ միությունների Անդրկովկասյան ինքնակառավարչ: Դրանից ել առաջ գումարվել էր Անդրկովկասյան հանրապետությունների կոմյունիստական կազմակերպությունների Անդրկովկասյան համագումարը:

Կովկասյան Բյուրոն՝ հենվելով կուսակցական մասսաների վորոշակի արտահայտված կամքի վրա, 1921 թ. նոյեմբերի 3-ին, Բազվում գումարված պլենումում բանաձև ընդունեց Անդրկովկասյան հանրապետությունների Ֆեդերացիա կազմելու մասին:

Բանաձևում սուլում էր հետևյալը.

«Անդրկովկասյան հանրապետությունների մեկուսացած պետական գոյությունը քուլացնում է նրանց՝ կապիտալիստական և բուրժուական պետությունների հանդեպ: Փաղափակ սերտ դաշինք հաստատուն յեղաշխիք կհանդիսանա հակահեղափոխական ուժերի աճին տեսակ դավերի դեմ և կամրացնի հորիզոնային յշխանությունը Մեքսիկոյի Արևելքի սահմանագլխին:

Փաղափակ միավորումը հնարավորություն կտա հանրապետություններին իրապես սերտ տնտեսական

գաշինք հաստատելու իրար մեջ, մի դաշինք, վարը կնքե-
լու համար բազմիցս փորձեր են արվել: Այնինչ, համ-
բապետությունների անջատ գոյությունը խորացնում է
Անդրկովկասի առանց այն ել ծանր տնտեսական դրու-
թյունն ու ժողովրդական մասսաների աղքատությունը և
հայհայումն ու մի շարք բյուրիմացություններ է ծնում
հանրապետությունների միջև: Անդրկովկասը ներկա-
յացնում է տնտեսական մի ամբողջություն և նրա տըն-
տեսական զարգացումը կարող է կատարվել ընդհանուր
անդրկովկասյան տնտեսական նիստերում և նշանի
տակ...

Վերջապես բազմաթիվ ժողովատևների և հիմնարկ-
ների գոյությունը յերեք հանրապետություններում շատ
ուժե և միջոց է կլանում, ստեղծում է ավելորդ գուգա-
հեռություն շատ որգանների աշխատանքում: Ուստի
պետական կյանքի գլխավոր և կարևորագույն գյուղերն
ընդհանուր ուժերով կառավարելը կուժեղացնի և կրեղմ-
նավորի խորհրդային աշխատանքը:

Յեղևելով դրանից, կովկասյան բյուրոն անհետաճե-
լի և անհրաժեշտ է համարում փեղերատիվ դաշինք կըն-
քել հանրապետությունների միջև, նախ և առաջ ռազ-
մական, տնտեսական և ֆինանսական աշխատանքի ու
արտաքին քաղաքականության ասպարիզում:

Անհրաժեշտ համարել Անդրկովկասյան հանրապետու-
թյունների վարչական-տնտեսական և քաղաքական կենտ-
րոնի ստեղծումը (Դաշնակցային խորհուրդ)»:

Կովկասյան Բյուրոյի այս վորոշումը յերեք հանդե-
սացավ քաղաքական այն մեծ կամպանիայի, վոր մղեց մեր
կուսակաղմակերպությունը բանվորական բոլոր կենտրոննե-
րում, չըջաններում և գյուղացիության մեջ: Անդրփեղերա-
ցիայի գաղափարն ամենուրեք դրական, ջերմ ընդունելու-
թյուն գտավ աշխատավոր մասսաների մեջ: Մասսաները
համախմբվեցին այդ գաղափարի շուրջը, կուսակցության
ուրջը, վարն այս գաղափարը տարավ մասսաների խորքեր:

Վրացական նացիոնալ ուկրոնիստները փորձեցին դարձը
պատկերացնել աշխատեա, վոր Ռեկ-ի Կենտկոմը և մասնավո-
րապես Լենինն իբր թե դեմ են յեղել Անդրկովկասյան Ֆե-
դերացիայի կաղմակերպմանը: Սակայն ուկրոնիստների այդ
փորձը Լենինին իրենց ֆրակցիայի մեջ զասելու խաբեա-
յական փորձը, իհարկե, տապալվեց: Ինչ առնչություն
կարող էր ունենալ Լենինը և նրա գլխավորած Կենտկոմի
Քաղբյուրոն մենչևիկյան յերգեր յերգող վրացական ուկրո-
նիստների նացիոնալիստական դիրքավորման հետ:

Մենք տեսանք, վոր դեռևս 1921 թ. ապրիլին Լենինն
ուղարկություն էր հրավիրում Անդրկովկասյան հանրապե-
տությունների միավորման ուղղությամբ վճռական քալ
անելու անհրաժեշտության վրա:

Թե ինչպես էր վերաբերվում Լենինն Անդրկովկասյան
Ֆեդերացիայի կոնկրետ հարցին, յերևում է 12-րդ կուսհա-
մագումարում ընկ. Ստալինի տված քաղաքական զեկու-
րումից:

«Անդրկովկասում հիմնական հարցն է Անդրկովկասի
Ֆեդերացիայի հարցը: Թույլ տվեք ինձ կարգալու մի
փոքրիկ փաստաթուղթ, վորը վկայում է Անդրկովկա-
սյան Ֆեդերացիայի վերաբերյալ Ռեկ-ի Կենտկոմի դի-
րեկտիվի պատմության մասին:

1921 թ. դեկտեմբերի 28-ին Լենինն ինձ ուղարկում է
Անդրկովկասյան հանրապետությունների Ֆեդերացիա
կաղմելու իր առաջարկի նախադիժը: Այդտեղ ասված է՝

1. Անդրկովկասյան հանրապետությունների Ֆեդե-
րացիան համարել սկզբունքորեն քացարական պես նիշտ
և անպայման յենթակա իրականացման, սակայն անմի-
ջապես գործնականորեն իրականացնելու տեսակետից
վաղաժամ, այսինքն՝ մի քանի շաբաթ պահանջող բըն-
նարկելու, պրոպագանդ մղելու և ներքևից անցկացնելու
համար:

2. Առաջարկել վրաստանի, Հայաստանի և Ադրբեյջա-

Քի կենտրոնական կալիստեներին կենսագործելու այս վարդապետը:

Յես գրում է՝ ընկ. Լենինին և առաջարկում եմ չհամարձակվել այդ գործը, սպասել, վերջո ժամանակ տալ տեղական աշխատողներին ֆեդերացիան իրականացնելու համար: Յես նրան գրում է՝

«Ընկ. Լենին յես չեմ առարկում ձեր բանաձևի դեմ, յեթե համաձայնվեք ընդունել հետևյալ ուղղումը՝ «մի ֆանի շաբաթ պահանջող՝ ֆինարկելու համար» խոսքերի փոխարեն, առաջին կետում ասել՝ «վարդ ժամանակաշրջան պահանջող՝ ֆինարկելու համար» և այլն, համաձայն ձեր բանաձևի: Բանն այն է, վար վրաստանում չի կարելի անցկացնել ֆեդերացիան «ներքին», «խորհրդային կոպուլ» մի ֆանի շաբաթում, վերափոխել վրաստանում խորհուրդները միայն սկսել են կառուցվել: Նրանց կառուցումը դեռ չի ավարտվել: Մի ամիս առաջ նրանք բոլորովին գոյություն չունեին, իսկ հրավիրել այնտեղ խորհուրդների համագումար «մի ֆանի շաբաթում» անհնարին է. իսկ ֆեդերացիա առանց վրաստանի, կլինի ֆեդերացիա թղթի վրա: Կարծում եմ, վար պետք է յերկու-յերեք ամիս ժամանակ տալ, վարպետի ֆեդերացիայի գաղափարը հաղթանակի վրաստանի լայն մասսաների մեջ»:

ՍՍԱԼԻՆ

Ընկ. Լենինը պատասխանում է՝

«Յես ընդունում եմ այդ ուղղումը»:

«Մյուս որն այդ առաջարկն ընդունվում է ընկերներ Լենինի, Տրոցկու, Կամենևի, Մոլոտովի, Ստալինի ձայներով: Զինովիլը բացակայում էր, նրան փոխարինում էր Մոլոտովը: Այդ վարդումն ընդունել էր Քաղբյուրն 1921 թ. վերջերին, ինչպես տեսնում եք, միաձայն: Հենց այդ ժամանակից սկիզբն է առնում ընկ. Մոլոտովի գլխավորած վրացական կոմունիստների

խմբակի պայքարը Կենտկոմի կողմից ֆեդերացիայի վերաբերյալ տրված դիրքերի վրա»:

Կուսակցության կենտկոմը Լենինի գլխավորությամբ հետազայում ևս ամենավորոշակի կերպով և դրականորեն արտահայտվել է հոգուտ Անդրկովկասյան ֆեդերացիայի: Որինակ՝ 1922 թ. ապրիլի 5-ին Կենտրոնական կոմիտեն, Լենինի մասնակցությամբ ընդունեց մի ընդարձակ վարդում՝ վրաստանի կոմկուսում գոյություն ունեցող դրության մասին (նրա շարքերում տիրող՝ մարտնչող նացիոնալ ուղղունդի առնչությամբ): Այդ վարդումն մեջ է միջի այլոց ասված է՝

«Ազգային խաղաղությունն ամրացնելու համար մեզ վող պայքարը և Անդրկովկասի աշխատավոր մասսաների յեղբայրական համերաշխությունն առաջվա նման հանդիսանում են կոմունիստական կուսակցության հիմնական ֆաղափական խնդիրը: Մասնավորապես ԿԵՆՏԿՈՄԸ ՄԻ ԱՆԳԱՄ ՅԵՎՍ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՎ ԻՐ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԵԴԵՐԱՑԻԱՅԻ ՄԱՍԻՆ, ՊԱՐՏԱՎՈՐԵՑՆՈՒՄ Ե ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆԸ՝ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՅԵՎ ԱՆՎԵՐԱՊԱՀՈՐԵՆ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾԵԼ ԱՅԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ...»:

Այսօրիսով, այն փորձերը, վորով ուղղունդներն աշխատում էին չեղյալ համարել Լենինի մասնակցությունը և վճռական նշանակությունն Անդրկովկասյան ֆեդերացիա կազմելու հարցում, պետք է պարզապես դրադատիչ բայ համարել: Մենք ուղղապես ել դնում ենք այդ փորձերը: Հակոտակ նացիոնալ-ուղղունդներին, մասնավորապես նախկին աշխատավորների կատաղի դիմադրության, մենք անցկացրինք Անդրկովկասյան ֆեդերացիայի հարցը կուսակցական կազմակերպություններում, արհմիութենական մասսաներում, կոմյունիստների մեջ և աշխատավոր մասսաներում, մորիլիզացիայի լինարկելով նրանց կամ-

25-8806

բը՝ միասնություն, յեղբայրութիւն, ինտերնացիոնալիզմ հաստատելու համար:

1922 թ. մարտի 12-ին Անդրկովկասի հանրապետութիւնների կենտրոնականների լիազոր կոնֆերանսը սահմանեց «Անդրկովկասի սոցիալիստական խորհրդային հանրապետութիւնների ֆեդերատիվ դաշինքը», կազմելով դաշնակցային խորհուրդ:

Դրանից հետո նացիոնալ-ուկրոնիստների պայքարն ավելի աղբյւրով բնույթ է ստանում: Սկսվում են սխտեմատիկ հարձակումներ, դրոշ դաշնակցային որդանի իրավունքների և իշխանութիւն վրա: Բուլժուական նացիոնալիստների թելադրանքով հայտարարվում է նացիոնալիստական այն հերթական թեզը, վոր «կենդանի որդանիզմներ են» միմիայն հանրապետութիւնները, իսկ ծրանց դաշնակցային պետական միավորումը սոսկ համաձայնեցուցիչ մի որդան է, վոր «իմպերիում» չունի, այսինքն՝ հարկադրական վոչ մի իշխանութիւն չունի:

Այդպիսով, Անդրկովկասյան ֆեդերացիան հայտարարվում էր սոսկ վորպես ցուցանակ, իսկ, վորպես այդպիսին, նացիոնալ-ուկրոնիստները նրան համարում էյին ավելորդ վերնաշէնք, մի ավելորդ միջնորդ Անդրկովկասյան հանրապետութիւնների, իրենց «անկախութիւն ատրիբուտներով», և ՌՍՖՍՀ-ի միջև, վորի հետ հեռավոր դաշինք կնքելուց ուկրոնիստները ձեականորեն չէյին հրաժարվում:

Անդրկովկասի կուսակցական կազմակերպութիւնները ծավալուն անհաշտ պայքար մղեցին ուկրոնիստական այդ հոսանքի դեմ, վորը խեղաթյուրում էր մեր կուսակցութիւն մարտական ինտերնացիոնալիզմը, և լենինյան աղբային քաղաքականութիւնը ծառայեցնում էր աղբային բուրժուա-վիային, մենշևիզմին:

Ի՞նչ էր անունը տալիս նացիոնալ-ուկրոնիզմին կոմկուսի շարքերում:

Նացիոնալ-ուկրոնիզմն աճել է նպի հողի վրա: Բուր-

ժուական իդեոլոգիան, մենշևիկյան տենդենցները, նացիոնալ-ուկրոնիզմի միջոցով բավական ուժեղ թակեցին մեր բաշևիկյան կուսակցութիւն դռները:

«Նեպը և նրա հետ կապված մասնավոր կապիտալը սնում, գաստիարակում է վրացական, ադրբեջանցան, ուզբեկական և այլ նացիոնալիզմը», —ասել էր ընկ. Ստալինը կուսակցութիւն 12-րդ համագումարում:

Մասնավորապես վրացական նացիոնալ-ուկրոնիզմն աճեց վոչ այնքան մեծապետական տենդենցների դեմ պայքարելու ձգտումներից, տենդենցների, վորոնց նույնիսկ ամենափոքր արտահայտութիւնների դեմ կովկասյան Բյուրոն և հանրապետութիւնների կենտկոմներն անհաշտ, անողորմ պայքար են մղել, —վորքան հարձակողական տենդենցներից, վորոնց նպատակն էր ամրացնել իրենց համար «վրացական աղբի» համար, այն արտոնյալ դրութիւնն Անդրկովկասի ժողովուրդների մեջ, վորը կարող էր հետևանք լինել Թիֆլիսի նման կարևորագույն հանգուցային կետի և Բաթումի նման նավահանգստի «տիրապետութիւն»:

Տիրապետելով այդ հանգուցային կետերին, նացիոնալ-ուկրոնիզմը բաղժաթիվ հնարավորութիւններ կունենար՝ դարգացնելու իր արտոնութիւններն ի հաշիվ Խորհրդային Ադրբեջանի, ի հաշիվ Խորհրդային Հարաստանի: Մակայն նացիոնալ-ուկրոնիզմը կոմունիստների վորոչ խմբակի «մեղանչումն» էր վոչ միայն այդ կողմից: Նացիոնալ-ուկրոնիզմը ներկայացնում էր կիսամենշևիկյան իդեոլոգիայի և պրակտիկայի բավականաչափ բազմակողմանի մի սխտեմ: Արժե միայն վերհիշել Թիֆլիսի աղգաբնակութիւնը նոսրացնելու դեկրետի հրատարակումը, մի նոսրացում, վորը կարող էր վերածվել բոլոր «յեկվորների», առաջին հերթին, իհարկէ, հայերի արտաքսմանը. ընկ. Ստալինի արտահայտութիւնը «արտառոց վայրենի դեկրետը» կորդոններէ մասին, վորով Վրաստանը փակում էր իր սահմանները նույնիսկ խորհրդային հանրապետութիւնների առաջ, հպատա-

կուլթյան դեկրետը, վերով ոտարերկրացու հետ աճուանա-
յած վրացուհին զրկվում եր Վրաստանի քաղաքացիության
իրավունքից, Բաթումի նավթամբարների ապաղզայնացու-
մը և կոնցեսիայով տրվելը «Ստանդարտ Ոյլ» ֆիրմային,
այն խմբերի արևմտական կոնցեսիան, վերը հանդիսանում է
խորհրդային նավթի և խորհրդային իրավակարգի անհաշա-
թ շնամին: Նացիոնալ-ուկրոնիստների տնտեսական կողմնո-
ւորությունը դեպի Արևմուտք — դեպի «Պոլսի Եմանային
ապրանքը» որին նույնպես պատվակով, նացիոնալ-ուկրո-
նիստների կատաղի դիմադրությունը հեղափոխական ազ-
բաբային ծրագրի իրականացմանն այն նկատառումով, թե՛
նախ Վրաստանում գոյություն չունի կալվածատիրական
հողատիրություն և, յերկրորդ՝ այն պատճառով, վեր նրանք
մտահոգված են այն անձանց ճակատագրով, վերոնր պի-
տի արտաքսվելին իրենց բուն դրած կալվածներին: Վրացա-
կան ուկրոնիստների համառ փորձերը՝ ստեղծելու անկախ
րազմաթիվ (սկզբնական շրջանում առնվազն 40 հազար հո-
գուց բաղկացած) վրացական Կարմիր բանակ, վերը խոր-
հրդային Կարմիր բանակի հետ ընդհանուր հեղափոխական
Ռազմական խորհրդին յենթարկվելու յեր միմիայն մարտա-
կան հարցերում, ոպերատիվ գործողություններում և այլն,
և այլն:

Ի դեմս նացիոնալ-ուկրոնիզմի մեր առաջ ծառացած իր
խորհրդային նակատը քուլացնելու վտանգը, բուրժուական
իրավակարգի վերականգնումը հեշտացնելու վտանգը, ին-
տերվենցիան հեշտացնելու վտանգը: Զուր չի, վեր եմիգրանս
մենչեիկների որդան «Սոցիալիստիչեսկիյ Վեստիկը» հա-
մակրանքով արձագանգեց նացիոնալ-ուկրոնիզմի յերույթ-
ներին, նրա «սխրագործություններին» ալդ ատթիվ: Ընկ.
Ատալինը չափազանց չեչտակի արտահայտվեց նույն (12-րդ)
համագումարում, ասելով, թե «նման գնմանն սիրե»: Զուր
չէ, վեր այն ժամանակ մենչեիկները Թիֆլիսում լույս ըն-
ծայեցին մի թուղյիկ, վորտեղ վորոչակի սիրաչահում էյին

նացիոնալ-ուկրոնիստներին, վորոչ ինչ առաջարկելով
նրանց «հայրենիքը վաճառած» կոմունիստների դեմ պայքա-
րելու համար: Զուր չէ, վեր արտառահման մենչեիկնե-
րի եմիսար Նոյ խմբերիկին, վորն այստեղ եր ուղարկված
ապստամբություն կազմակերպելու համար, ինչպես պարզ-
վեց ձերբակալման ժամանակ նրանից վերցված գրավոր
փաստաթղթերից, աշխատել է այսպես կոչված վրացական
հասարակական գործիչների միջոցով կապ հաստատել վրա-
ցական ուկրոնիստներին հետ:

Անդրկովկասյան կուսակցական կազմակերպությունը,
ընկ. Որջոնիկիձեյի ղեկավարությամբ, ջախջախիչ հարված
հասցրեց այդ կիսամեղեքյան քեֆումը բայլչեիկյան կազ-
մակերպության մեջ: Անդրկովկասյան կուսակցական կազ-
մակերպությունները, առանց քուլացնելու իրենց ուշադրու-
թյունը՝ մեծապետական շովինիզմի և նրա դեմ մղվող պայ-
քարի վրա, իրենց պարտն են համարել, ինչ գնով ել լինի, ջախ-
ջախել, վաչնչացնել իրենց շարքերից տեղական նացիոնալիզ-
մի քեֆումը, նացիոնալ-ուկրոնիզմը: Ամբողջ անդրկովկա-
սյան կազմակերպության մեջ հաղթանակներն մղված այդ
պայքարի շնորհիվ, մեմֆ ապահովեցին Անդրկովկասյան
Ֆեդերացիայի հետագա զարգացումը և մինչև 1922 թ. վեր-
ջերը բնական բայլ արիմֆ դեպի առաջ՝ ստեղծելու անդըր-
կովկասյան սոցիալիստական ֆեդերատիվ խորհրդային հան-
րապետություն, ֆեդերատիվ դաշինից դեպի միասնական
ֆեդերատիվ հանրապետություն՝ պահպանելով ֆեդերացիա
կազմած հանրապետությունների ինֆուրույնությունը:

Դա բայլչեիզմի նվաճումն է մեր հանրապետություն-
ներում, դա լենինյան ազգային բաղափառության հաղ-
թանակն է, դա մարտական պրոլետարական ինտերնացիո-
նալիզմի ամրացումն է Անդրկովկասի հանրապետություննե-
րում:

ԱՍՖեհ-ն դարձավ մի հզոր գեմֆ՝ Անդրկովկասի Ժո-
լավուրդներին ազգային իրադարձության համար, նրանց յեղ-

բայրակաւ մերձեցման համար, Բաղախական, ռազմական և տնտեսական բոլոր ջանքերի միացման համար՝ հաղթանակելու բոլոր դժվարութիւնները, քարճաղցնելու տնտեսութեանը, գարգացնելու վերջինս սոցիալիզմի ուղիներով:

ԱՍԾԽՀ-ն, Անդրկովկասի հանրապետութիւնների խաղաղութեան և նրանց արտադրական ուժերի սոցիալիստական դարդացման այդ որդանը, արժանացել է և արժանանում է Խորհրդային Անդրկովկասի վոխերիմ թշնամիների չարանենդ ուշադրութեանը, նա կաղմել է և կաղմում է ամեն գույնի և ֆորմացիայի ուղորտունիստների ուշադրութեան կենտրոնը: Այդ ուղորտունիստներն իրենց ցույց տվին զեռուս կուսակցութեան 12-րդ համադումարում, յերբ նրանք վորձեցին, թեպետ ապարդշուն, թե ու թիկունք տալ վրացական ուկլոնիստների դիրքերին, ուկլոնիստներ, վորոնք այդ համադումարում տերահոչակ հերոսներ հանդիսացան և այդ համադումարից հետ վերադարձան զղղված ու ջախջախված: Դրանից հետո ուկլոնիստների շատ զղալի մասը զինաթափ յեղալ և վճռական քայլեր արեց դեպի կուսակցութիւնը՝ նրա հետ միաձուլվելու նպատակով: Սակայն նացիոնալ-ուկլոնիզմի ռեցիդիւիները շարունակվեցին: Նրանք գոյութիւն ունեցին վրաստանում գոյութիւն ունեցին Ադրբեջանի կոմկուսում՝ այսպես կոչված «խանրուդավորականութեան» ձևով, սակայն ԱՍԾԽՀ-ի վրա առանձնապես կատաղի դրոհ տվեց Տրոցկու-Զինովիւի այսպես կոչված միացյալ ուղղիցիան: Այդ «ձախ» ուղղիցիան, իր շարքերը ստիարացնելու նպատակով, ուղղակի բլոկ կաղմեց վրացական ամենաաջ, ամենաթունդ նացիոնալ-ուկլոնիստներին հետ և իր սլատֆորմով կրակ բացեց Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի վրա, կանգ չառնելով այդ Ֆեդերացիան զրպարտելու առջև և գովասանքներ չաղելով նացիոնալ-ուկլոնիստների հասցեյին, հետեւելով փոխադարձ գովասանութեան սկզբունքին:

Բաւական է հիշեցնել տրոցկիստական-զինովիստական ուղղիցիայի սլատֆորմի հետեւյալ թեզը՝

«Բյուրուկրատիզմը, հեւելելով մեծապետական չափնիզմի վրա, կարողացավ խորհրդային կենտրոնացումը չփռաների աղբյուրի վերածել՝ չինովնիկական տեղերն աղբյուրութիւնների միջև (Անդրֆեդերացիա) բաժանելու համար, կարողացավ վատացնել կենտրոնի և ծայրամասերի հարաբերութիւնը...»:

Ինչպիսի՞ «ստուգը» գնահատական այն արդշունքի, վոր ստացել են Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայից Անդրկովկասի ժողովուրդները:

Իհարկե, Տրոցկին, Զինովիւիւ չեյին կարող ԱՍԾԽՀ-ում դռնել «չփռմներ աղբութիւնների միջև չինովնիկական տեղերը բաժանելու համար», սակայն նրանք, ինչպես և նրանց դաշնակից վրացական ուկլոնիստները, կուղենային, վոր գտնեն այդպիսի չփռմներ, իրրե սկիզբ Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի թուլացման ու քայքայման: Սակայն իրապես տեսնելով Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի շարունակ ամրացող՝ ուժը, նրա հեղափոխական արդարացիութիւնը, նրա տարիներով ապացուցված նպատակահարմարութիւնը՝ հակալենինյան ուղղիցիան փորձեց ցնցել այդ Ֆեդերացիայի հիմքերը, իր ուժերի ներածին չափ թուլացնել նրա դրութիւնը: Ուստի նույն սլատֆորմում նրանք զողարկված ձևով առաջարկում էյին լուծարել յենթարկել Ֆեդերացիան, պահանջելով՝

«Կրճատել բյուրուկրատիկ միջնորդութիւնը կենտրոնի և ծայրամասերի մեջ. ստուգել Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի աշխատանքի փորձն այն տեսակետից, թե վորքան է համապատասխանում նա Անդրկովկասի աղբութիւնների տնտեսական ու կուլտուրական դարդացման չահերին...»:

Սակայն, միացյալ ուղղիցիայի միահամուռ դրոհը վոշ մի վնաս չտվեց Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի ամրոցին, հանդիսացել է և մնում է իրրե լենինյան աղբային քաղաքականութեան իրականացման լավաղույն գործիք:

Վորն է կոլմում աղբային հարցի դատարարային

Հիմքը լենինյան ըմբռնումով: Կանոնավոր հարաբերությունների սահմանումը նախկին պետական ազգի պրոլետարիատի և այն աղքատությունների աշխատավորություն միջև, վորոնք անցյալում գտնվել են ճնշված վիճակում, և վորոնք Ռուսաստանում յեղել են առավելագույն «գյուղացիական ազգեր»: Այդ պետք է արտահայտվի տնտեսական և կուլտուրական այն անհավասարության վերացմամբ, վորը գոյություն է ունեցել պետական ու յենթակա ազգերի միջև, առաջավոր և հետամնաց ազգերի միջև: Այդ կողմից ՌՍՖՍՀ-ի և ասլամբողջ ԽՍՀՄ-ի ու Անդրկովկասի ժողովուրդների միջև հաստատվեցին բուրժուական վոչ մի իրավակարգում, «դեմոկրատական» վոչ մի իրավակարգում իրապես «չտեսնված և անհնարին» հարաբերություններ: Միմիայն պրոլետարական դեմոկրատիայի իրավակարգը, միմիայն գործող մարքսիզմ-լենինիզմի յերկիրը կարող էր ստեղծել և զարգացնել աշխարհի հարաբերությունների մի սխեմեմ, միմիայն լենինյան ազգային քաղաքականություն հիման վրա կարող էյին ստեղծվել և ամրանալ աշխարհի փոխհարաբերություններ: Սակայն Անդրկովկասի ներսում մեր կուսակցություն ազգային քաղաքականությունը բեկվում է նաև լրացուցիչ մակարդակներում՝ ա) ազգային հաստատուն խաղաղության հիման վրա ամրանում է հավասարությունը թե՛ հիմնական ազգությունների միջև և թե՛ ազգային այն փոքրամասնությունների միջև, վորոնք կազմակերպված են վորպես ինքնավար պետական միավորներ, կամ ցիր ու ցան են մնում այս կամ այն հանրապետության հիմնական ժողովրդի մեջ. բ) պետական միավորում՝ Հոկտեմբերյան հեղափոխության նվաճումները միահամուռ ուժերով պաշտպանելու, տնտեսական շինարարություններն ամենահաջող կերպով առաջ տանելու համար միասնական ԽՍՀՄ-ի Անդրկովկասյան ճակատամասում սոցիալիզմը միասին կառուցելու համար:

Արդարացից արդյոք իրեն լենինյան ազգային քաղաքականության առ պետական մարմնացումը՝ Անդրֆեդէ-

յացիան: Դարձավ արդյոք նա ամենամուր մի գործիք Անդրկովկասի ժողովուրդների ազգային խաղաղության ու տնտեսական վերածնման և սոցիալիզմի ուղղությամբ կատարվող զարգացման համար: Իհարկե՝ այո՛: Անդրֆեդէյացիան լիովին, ամբողջովին արդարացից այն հույսերը և այն նպատակը, վոր կապում էյին մեմֆ նրա հետ, պայքար մղելով նրա համար, հաստատելով այդ Ֆեդերացիան:

Այսօր, առաջին տասնամյակի վախճանին, Անդրկովկասյան Ֆեդերացիան անկարելի յե համեմատել այն յերկրի հետ, վոր ներկայացնում էր Անդրկովկասը, յերբ մենք այստեղ նոր բարձրացնում էյինք Խորհրդային իշխանության դրոշը, Անդրկովկասի ժողովուրդների ինտերնացիոնալ միասնության դրոշը:

Ազգամիջյան խաղաղությունը լիակատար է և անխախտելի: Հանրապետությունների միջև տեղի ունեցած սալմանագծային կոնֆլիկտները դառել են պատմության առարկա: Նավթը, բամբակը, ընդհանրապես տեխնիկական մշակույթները, ելեկտրիֆիկացիան, վառգումը հսկայական քուիչֆ են գործել դեպի առաջ: Արդյունաբերությունն ամբողջովին, վերցրած և տրանսպորտն զգալի չափով անեցին նոր, սոցիալիստական եիմֆի վրա: Մեծ չափով քարձրացավ հրանց տեսակարար կշիռը միութենական արդյունաբերության մեջ: Գյուղատնտեսությունն սկսեց լայն ծավալվել, նրա սոցիալիստական վերակառուցումը շատ առաջ գնաց: Սակայն մենք ուշացանք և ժամանակին չդարձրինք Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի ղեկը՝ Ֆեդերացիայի տնտեսական ամուր բաղայի վրա սոցալիստական շինարարությունն առաջ տանելու ուղղությամբ: Այդ շրջադարձը մենք պետք է կատարեյինք դեռևս վերակառուցման շրջանի սկզբին՝ 1927 թվականին: Այն ժամանակ արդեն ընկ. Սերգոն այստեղ չեր:

Համֆ(բ)կ Կենտկոմի այն դիրեկտիվում, վորը վերա-

քերում և Համկ(բ)կ Անդրկրկոմի հետագա աշխատանքին
(1929 թ. նոյեմբեր), ասված է՝

«Ժողովրդական տնտեսության վերակառուցման շըր-
ջանի արդյունաբերության ծավալման բարդ խնդիրնե-
րը և գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակա-
ռուցումը հրամայաբար պահանջում են վնասաբար ուժե-
ղացնել Անդրկովկասյան ֆեդերացիայի կուսակցական և
խորհրդային որգանների ղեկավար դերը: Անդրկովկա-
սյան ֆեդերացիայի որգանները, վարոնք առաջին շրջա-
նում կատարում էին առավելապես ֆադաֆական դեր,
վորոնք ապահովեցին Անդրկովկասյան ազգային հան-
րապետությունների հաջող զարգացումը, պրոլետա-
րիատի դիկտատուրայի և ազգային խաղաղության ամ-
րացումը, ներկա շրջանում իրենց ջանքերը պետք է
կենտրոնացնեն ազգային հանրապետությունների տըն-
տեսական, սոցիալիստական շինարարության վրա,
նրանց ինդուստրացման, գյուղատնտեսության տեխնի-
կական ու սոցիալական վերակառուցման վրա: Այդ
նպատակով անհրաժեշտ է ամրացնել Անդրֆեդերացիայի
տնտեսական բազան, կիրառել իրական ղեկավարությամբ
Անդրկովկասի ամբողջ տնտեսական շինարարության
նկատմամբ, ամրացնել Անդրկովկասի ԺՏԳԽ, վերա-
պահելով նրան հսկիչ ուղեբաժնի փունկցիաներ՝ ար-
դյունաբերության կարևորագույն ճյուղերում և հան-
րապետությունների ԺՏԳԽ-ների ղեկավարման ասպա-
րիզում, վերակազմել Անդրկովկասի պլանային որգան-
ների սխտեմն այնպես, վոր ժողովրդական տնտեսու-
թյան հիմնական ճյուղերը պլանավորի ԱՍՖԽՀ-ի Պետ-
պլանը, համապատասխան ձևով վոլյել Անդրկովկասի
կենտվինվարի դերը և ստեղծել ֆեդերացիայի Հոգժող-
կամատ՝ ղեկավարելու գյուղատնտեսության վերակա-
ռուցման բոլոր հիմնական ձեռնարկումները:

Ազգային հանրապետությունների նկատմամբ Անդր-

կովկասյան ֆեդերացիայի որգանների կատարած դե-
կավար դերի այդ ուժեղացմանը գուզընքաց; պետք է
ծավալվի Անդրկովկասյան ֆեդերացիայի մեջ մոնոպ-
ազգային հանրապետությունների լայն ինֆնազործունե-
յությունը և տնտեսական նախաձեռնությունը»:

Համաձայն կենտկոմի այդ դիրեկտիվի, վերակառուց-
վեց Անդրկովկասի տնտեսական ու պլանային ղեկավար որ-
գանները աշխատանքը: Այդ հիման վրա, նախորդ շրջանում
կատարված աշխատանքի նվաճումների հիման վրա, բայլ-
չեիկյան տեմպի հիման վրա մենք վճռականապես առաջա-
դիմեցինք Անդրկովկասի ժողովրդական տնտեսության հիմ-
նական հյուղերում: Մենք ագրարային յերկրից ակնհայտա-
րեն վերածվում ենք ինդուստրիալ-ագրարային յերկրի: 1923
թ. ՌՍՖՍՀ-ն Անդրկովկասյան հանրապետություններին
նվիրեց մի-մի հատ տեքստիլ գործարան: Այն ժամանակ
մենք պարճենում էինք մեր ինդուստրացման այդ «առջնեկ-
ներով»: Այժմ այդ առջնեկները նսեմացնում են մի քանի հա-
րյուր գործարանային ձեռնարկությունների առաջ, Անդրկով-
կասի հանրապետությունների նորակառույցների առաջ:

Նավթի հնգամյակը կատարվեց յերկու և կես տարում,
մի շարք արտադրություններ հնգամյակը կատարեցին յերեք
տարում: Առաջին հնգամյակի ժողովրդական տնտեսության
ամբողջ պլանը՝ հսկայական թափ ու ծավալ ունեցող պլա-
նը, մենք կատարում ենք չորս տարում: Աղնեվթը դարձավ
խորհրդային նավթարդյունաբերության հզոր տրեստը, վոր
կազմակերպված է յեվրոպական և ամերիկյան առաջավոր
տեխնիկայի վերջին խոսքով: Աղնեվթը լայն ծավալից իր
արտադրությունը Բադվի շրջակայքում: Բադվի և Բաթու-
մի միջև անցկացված նոր նավթամուղը, հին նավթամուղի
հետ միասին, Անդրկովկասի՝ ելեկտրիֆիկացիայի յենթարկ-
վող յերկաթուղիները, անդրկովկասյան մասշտաբով խմբա-
վորվելիք մեր ելեկտրոկայանները, հանդիսանում են խոր-
հրդային Անդրկովկասի ինդուստրիալ ամուր գործումը:

Անդրկովկասի բոլոր հանրապետություններում հիմնված մի շարք նոր արդյունաբերական ոջախները՝ մեքենաչինությունը, շինանյութերի արտադրությունը, քիմիական արդյունաբերությունը և այլն, վորոնք հիմնված են մեղդետերի և լճերի եներգետիկ ռեսուրսների ոգտապործման վրա, փոխում են մեր յերկրի կերպարանը: 1932 թվականին ԱՍՖՈՀ-ի արդյունաբերությունը մինչպատերազմյան մակարդակը գերադանցելու յե ավելի, քան յերեք անգամ: Գյուղատնտեսություն արտադրական ուժերն աճում են տնտեսության սոցիալիստական ձևերի հիման վրա: Գյուղատնտեսության կոլեկտիվացումը, տրակտորացումը, սոցիալտեխնիկական վերակառուցման պրոցեսները կերպարանափոխում են մեր հետամնաց գյուղը: Հարյուրավոր խորհտնտեսությունները, վորոգման ու ցամաքեղջման աշխատանքների հզոր թափը հնարավոր են դարձնում հսկայական չափով ընդարձակել բամբակի ցանքերը, զարգացնել թեյաբուծությունը, ծխախոտագործությունը, ռամի և տեխնիկական այլ մշակույթները: Յեվ այդ բոլորը՝ ժողովրդական տնտեսության միասնական պլանի՝ քաղաքի և գյուղի սոցիալիստական շինարարության հիման վրա:

Սոցիալիստական տնտեսության վերելքի այդ ֆոնի վրա դարգանում է կուլտուրական հեղափոխությունը՝ ձևով ադգային, բովանդակությամբ սոցիալիստական կուլտուրան: կուլտուրան լայն հոսանքով թափանցում է այն ժողովուրդների և ցեղերի մեջ, վորոնք մինչև խորհրդային հեղափոխությունը գիր ու գրականություն չեն ունեցել, այբուբեն չեն ունեցել: Վերացվում է անգրագիտությունը: Ընդհանուր ուսումը մոտ է լիակատար իրականացմանը: Զարգանում է պրոլետարական դրականությունը, վոր պայքար մղելով հեգեմոնիայի համար՝ մոտ է իր հաղթանակին: Վիթխարի չափով աճում է պրոլետարիատը, աճում են սոցիալիստական շինարարության կադրերը բանվոր դասակարգից և կոլտնտեսական գյուղացիությունից: Կարմիր բանակի դրպ-

րոցով անցնում են տարբեր ազգությունների պատկանող հազարավոր մարդիկ: Ռազմականապես և քաղաքականապես ամրացել են մեր ընդհանուր ազգային զորամասերը, պատվով մրցելով համարավոր դիվիզիաների հետ: Աճեց և չորս հարյուր հազարանոց մեծ ուժի վերածվեց կուսակցության լիստահելի ողնական, ինտերնացիոնալիզմի գրոչակակիր կոմյերիտմիությունը: Նրա հետևից գնում են պիոներների ազմկալից կալոնները՝ «միշտ պատրաստ»՝ բռնելու իրհրդադային իշխանություն թշնամու, ինտերվենտի և չովինիստի կոկորդը, կալոններ, վորոնք պատրաստվում են կանգնելու սոցիալիզմ կառուցողների բանակի շարքերում:

Մեր ուժի, մեր զարգացման աղբյուրն է մեր կուսակցությունը: Նա կազմակերպեց, ամրացրեց Անդրֆեդերատիան, նա ինքը միասնական է, կենտրոնացած, վորն աշխատում է, կառուցում է, պայքարում է, ղեկավարում է իր բոլոր մասերը դեմոկրատական ցենտրալիզմի հիման վրա, իր շարքերի միաձուլության հիման վրա: Այդ միաձուլությունը, կամքի այդ միասնությունը, հաղթահարելու համար բայլչեիկյան կուսակցության լիակատար ամրացման ճանապարհին ծառացած թոլոր դժվարությունները, — առանձնապես ճգայտուն կերպով արտահայտվեցին և դրսևորվեցին մեր վերջին կոնֆերանսներում և համագումարներում, վորտեղ մենք վերջնականապես մերկացրինք և լիկվիդացիայի յենթարկեցինք Անդրկովկասյան կազմակերպություններում յերևան յեկած խմբակայնություն և ատամանչիինայի տարրերը: Այդ միաձուլությունը, այդ ամրացումը՝ բայլչեիկյան կուսակցականության հիման վրա, կուսակցության հիմնական գծի կիրառման հիման վրա, մենք պետք է պահպանենք ամեն տեսակ խմբակայինների բոլոր վրտնձգություններից, յենինյան միակ ճիշտ գծից չեզված բոլոր ուկլոնիստներից, աջերի և «ձախերի» դեմ, հաշտվողականների դեմ, մաքստնեղների և նեխած լիբերալիզմի դեմ:

Պայքար մղելով աջերի դեմ, պայքար մղելով «ձախերի» դեմ, պայքար մղելով յերկու ճակատում՝ մեծապետական լովինիզմի և տեղական նացիոնալիզմի դեմ, պայքար մղելով այդ թեքումների դեմ հաշտվողական դիրք բռնողների դեմ՝ մենք հետադաշում ևս պետք է ամրացնենք մեր շարքերը լենինյան կարգապահության հաստատուն բազայի վրա:

Վերջին ժամանակներս մեր դործած սխալների մեջ, մեր կուսակցության կենտրոնական կոմիտեն նշեց նաև Անդրկովկասում աղբային քաղաքականության կիրառման ասպարիզում մեր կատարած սխալները:

Առաջին տեղում Անդրյերկոմը հանդիսացավ մեղադրյալի դերում՝ և միանգամայն ճիշտ մեղադրվողի դերում: Նա մեղադրվեց խոշոր սխալի համար իր աշխատանքի այն բնագավառում, վերտեղ Անդրյերկոմի ղեկավարութունը, մանավանդ հանձնին ընկ. Որջոնիկիձեյի, միշտ էլ լենինյան աղբային քաղաքականության ճիշտ կիրառման որինակ է հանդիսացել: Մինչև վերջին ժամանակներս ԱՍՖՍՀ-ն արժանապես համարվում էր լենինյան աղբային քաղաքականության որինակելի փորձադաշտը:

Անդրյերկոմի նախկին ղեկավարութունը սխալ գլծ բռնեց: Նա թույլ տվեց չափազանց կենտրոնացում Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի տնտեսական և կուլտուրական չինարարության մեջ, վորի արդյունքը յեղավ հանրապետական որդանների դիմադրելում մի շարք ճյուղերում: Սխալը պետք է ուղղվի առանց մնացորդի: Սխալն ուղղվում է: Սակայն արդյո՞ք այդ նշանակում է, վոր մենք վորեւ չափով տարակուսանքի յենք յենթարկում Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի հիմունքների ամրութունն ու նպատակահարմարութունը, վոր մենք այդ Ֆեդերացիան ռեվոլյույի յենթարկելու հարց ենք դնում: Իհարկե՝ վո՛չ:

1930 թ. դարձանը կուսակցական մի քանի կազմակերպություններ, ընկնելով կուլեկտիվացման մեծ թվերի հետեւից, գրանով իսկ հսկայական սխալ դործեցին, չափա-

զանց առաջ թռան, վորը տեղ-տեղ ոտեղծեց բարդություններ և իրական վտանգ:

Մեր կուսակցության կենտրոնական կոմիտեն խստիվ կարգի հրավիրեց չափը կորցրած ընկերներին, այսինքն՝ պահանջեց վերադառնալ կուսակցական ճիշտ դիրքերը: Ինչպես գիտենք, այդ վոչ միայն չեր նշանակում հրաժարվել կուլեկտիվացման քաղաքականությունից, այլ նշանակում էր ուժեղացնել մեր դիրքերը, վերադառնալով դեպի ճիշտ դիրքը: Նույնը նաև Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի հարցում: Մեր աղբային քաղաքականության մեջ կատարված սխալների ուղղումը պետք է նպաստի Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի ամրացմանը, նրա քաղաքական ու տնտեսական զորության ուժեղացմանը: Այդ աշխատանքը մենք կատարում ենք: Յեվ մեք ԱՍՖՍՀ-ի առաջին տասնամյակը բոլորում ենք, լիավին համոզված լինելով, վոր Անդրկովկասյան Ֆեդերացիան առաջիկայում ևս կմնա վորպես Անդրկովկասի ժողովուրդների ազգային խաղաղության, սոցիալիստական սերտ յեղարայրության հաստատուն պատվանդանը և սոցիալիստական շինարարության ստուգված գործիքը:

Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի տասնամյա հոբելյանը դուրադիպում է առաջին հնգամյակի վերջին, ավարտական տարվան: Մյա տարի մենք պետք է լարենք մեր բոլոր ջանքերը, վորպեսզի հնգամյակը կատարենք 1932 թ.: Մետաղաձուլումը, ածուխը, նավթը, տրանսպորտը, մեքենաշինությունը, հիմնական քիմիան — ահա միութենական ինդուստրիացման հարվածային առաջատար ճյուղերը: Բայ՛լ յիկյան տեմպի, սոցմբցման ու հարվածայնության հիման վրա, դգալիորեն բարելավելով մեր ամբողջ աշխատանքի վորակական ցուցանիշները՝ տրանսպորտում, չինարարության մեջ, արտադրության մեջ, դործարաններում և դաշտերում, սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումն ավարտած յեկրին արժանի աշխատանքային որինակելի կարգապահության հիման վրա, մենք պետք է մոբիլիզացիա-

յի յենթարկենք մեր բոլոր ռեդերիկները, լարենք մեր քան-
քերը, դիտարկենք մասսաների ավելի ու ավելի վառվող
խանդավառութիւնը՝ կատարելու առաջին հնգամյակի վեր-
ջին տարվա ժողովրդա-տնտեսական պլանը:

Մենք թևակոխում ենք յերկրորդ հնգամյակի նախա-
դատարարական շրջանը, վորի քաղաքական հիմնական դիր-
քավորումն է՝ ստեղծել անդասակարգ սոցիալիստական հա-
սարակութիւն, վերջնականապես կտրած լինելով կապի-
տալիզմի արմատները, թե՛ քաղաքում և թե՛ գյուղում,
չնորհիվ առաջին հնգամյակի սոցիալիստական շինարարու-
թյան:

Մենք բայշէկիկներս պրոլետարական հեղափոխության
ռեալ քաղաքագետներ ենք: Մենք առաջադրում ենք ռեալ
խնդիրներ, հաշվի առնելով հաղթանակի թե՛ որչեկտիվ և
թե՛ սուբյեկտիվ պայմանները, հաշվի առնելով մասսաների
խանդավառութիւնը, մեր կուսակցութեան կադմակերպած
միլիոնավորների կամքը: Յերկրորդ հնգամյակի կենտրոնա-
կան քաղաքական խնդիրն է՝ վերջնականապես վերացնել
կապիտալիստական տարրերը և, ընդհանրապես, դասակար-
գերը: Սակայն այդ չի նշանակում, վոր մենք աչքերս փա-
կում ենք ամենամոտ ապագայի իրական պատկերի առջև,
յերկրորդ հնգամյակում գոյութիւն ունենալիք դասակար-
գային հարաբերութիւնների առջև: «Հետագայում ևս ան-
խառնափնի յե դասակարգային պայքարի սրվելն առանձին
մոլեբնութեամբ և մանաւանդ առանձին շրջաններում ու սո-
ցիալիստական շինարարութեան առանձին բնագավառներում»
(17-րդ կուսկոնֆերանսի բանաձևից): Ուզենք-չուզենք՝
Անդրկովկասը յերկրորդ հնգամյակում ևս իր առանձին մա-
սերով հանդիսանալու յե «դասակարգային պայքարի սրման
շրջանը»: Ուստի մենք վոչ մի չափով չենք կարող թու-
լացնել մեր մարտական պատրաստութիւնը:

Չե՞ վոր մենք դանվում ենք կապիտալիստական անմեջա-
կան շրջապատում, հետևապես՝ մեր սրաքարի ամբողջ դի-

տանոցը պետք է պատրաստ լինի: Մենք չենք կարող ուրորել
մեղ, օպտուելով յերկրորդ հնգամյակում «սահուն զարգա-
ցում»: Իսկ կլինե՞ն արդյոք այս կամ այն ճակատամարտ
դասակարգային պայքարի առանձին ջղաձգումներ, կհա-
ջողվե՞ արդյոք հմիգրանտներին վորևէ տեղ բանդիտներ
հանել մեր դեմ, կգերակշռե՞ն արդյոք այս կամ այն կոլ-
տնտեսականների մոտ մանր-բուրժուական, հակասոցիալիս-
տական տենդենցները, կհաջողվե՞ արդյոք թշնամիներին
պրոլետարիայի միջոցով ստեղծել ապագային թշնամաճ-
դրանք կլինեն դասակարգային պայքարի տարբեր նոր ձե-
վերով: Այդ կարտացոլի նաև մեր կուսակցութեան վորոչ
անկայուն տարրերի մեջ, այդ սնունդ կտա թեքումներին մեր
կուսակցութեան շարքերում:

Ուստի մեր բայշէկիկյան գծից կատարվող քեֆումների
դեմ ուղղված պայքարը յերկրորդ հնգամյակում ևս պա-
նանելու յե իր լիակատար ուժը: Ընդամենն աջ թեքումն ա-
ռաջվա նման հանդիսանալու յե գլխավոր վտանգ, և մենք՝
մասսաների դիտակցութիւնը սոցիալիստական վերադաս-
տիարակման յենթարկելու, այդ դիտակցութիւնը մանր-
բուրժուական հոգեբանութեան մնացորդներից մաքրելու աչ-
խատանքում, պետք է յեղակեալ ունենանք այն, վոր անհրա-
ժեշտ է ամեն կողմից ապահովել մեր հիմնական գծի անչեղ
կիրառումը: Մենք պետք է յենենք նրանից, վոր անհրա-
ժեշտ է պահպանել և ամրացնել պրոլետարական դիկտա-
տուրայի որդանները և, առաջին հերթին՝ այդ դիկտատու-
րայի հիմնական որդանը՝ պրոլետարական պետութիւնը:

Այդ առնչութեամբ մենք պետք է շեշտենք, վոր անհրա-
ժեշտ է անխախտ պահպանել և ե՛լ ավելի ամրացնել Անդր-
կովկասյան Ֆեդերացիան, վորպես մի որդան, վորի ոգնու-
թեամբ մենք առաջիկայում ևս հաղթահարելու յենք մացիո-
նալիստական իդեոլոգիայի մնացորդները, գարգացնելու
յենք ինտերնացիոնալիստական գգացումներ և գիտակցու-
թեամբ Անդրկովկասի ժողովուրդների ամենահեռաձայն
խավերում:

Մենք պետք է շարունակենք մեր անհաշտ պայքարը յերկու ճակատում՝ աղգային հարցում, աղգային հարցի գլխավոր վտանգ մեծապետական շովինիզմի դեմ, ինչպես և տեղական նացիոնալիզմի դեմ, վորը թուլացնում է աշխատավորների միասնությունը և ոգնում է ինտերվենտներին:

Առանձնապես այդ չափեր է մոռանալ մենք, վոր անմիջականորեն մոտ ենք բուրժուական շրջապատին, վորտեղից մեր յերկրին են թափանցում և թափանցելու յեն հակահեղափոխական եմիգրացիայի և մարտնչող իմպերիալիզմի աղղեցությունները:

Անդրկովկասյան Ֆեդերացիան հանդիսանում է բազմադեր Անդրկովկասի ինտերնացիոնալ դատախարակության կարեորագույն պայմաններից մեկը:

Անդրկովկասյան Ֆեդերացիան բաժանելու յե մեր խորհրդային Միության ընդհանուր պետական իշխանության ճակատագրերը:

Տվյալ ետապում մենք պաշտպանում ենք պրոլետարիատի դիկտատուրայի ուժեղացումը, այսինքն՝ պրոլետարական պետության ուժեղացումը: Դրանով իսկ մենք պաշտպանում ենք Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի քաղաքական ու տնտեսական զորության ուժեղացումը նաև յերկրորդ հրնվամակում: Այդ Ֆեդերացիան կապրի, քանի դեռ մեզ հարկավոր է ժողովուրդների պետական միավորում, վորը պետք է ձգտի պահպանել հաստատուն խաղաղություն, դարդացնել ժողովրդական տնտեսությունը սոցիալատական ուղիով: Լենինը գրել էր, վոր «Ժողովուրդների և յերկրների ազգային ու պետական տարբերությունները... մնալու յեն դեռ ևս շատ յերկար ժամանակ նույնիսկ եամաշխարհային մասշտաբով պրոլետարական դիկտատուրան իրականացվելուց հետո» (հատոր 17, էջ 178):

Այսօր, այդ Ֆեդերացիայի առաջին տասնամյակի նախորդակին, մենք լի յենք հպարտությամբ, վոր անհաշտ բայլեիզմի, պրոլետարական անհաշտ ինտերնացիոնալիզմի

զրոշը մենք չենք ծալել այն դժվարությունների հանդեպ, վորոնք ծառացել են մեր առջև այդ Ֆեդերացիան նվաճելու համար մղվող պայքարի ճանապարհին: Մենք հպարտ ենք այն գիտակցությամբ, վոր այդ Ֆեդերացիայի քաղաքական նախահայրերն են յեղել ընկ. Լենինը, ընկ. Ստալինը, լենինյան Քաղբյուրոն, վորը բազմիցս վերադարձել է Անդրֆեդերացիայի հարցերին և տվել է մեզ ամեն տեսակետից աշխատանքը դյուրացնող բայլեիզմի խորհուրդներ ու դիրեկտիվներ:

Այժմ մենք վերհիշում ենք այն բայլեիզմի ընկերոջը, վորն այստեղ հանդիսացել է բայլեիզմի կենսական իսկական ներկայացուցիչը, վորն այստեղ մղել է բացառիկ սկզբունքային պայքար բայլեիզմի դիրքերի համար, գլխավորելով ինտերնացիոնալիստական Անդրկովկասյան կազմակերպությունը, առաջին հերթին Բազմի և Թիֆլիսի կազմակերպությունները: Այդ ընկ. Ս. Որջոնիկիձեն է (Թափեր):

Ընկ. Որջոնիկիձեյի անվան հետ կապված է թե՛ Անդրֆեդերացիայի համար մղվող պայքարի և թե՛ այդ Ֆեդերացիայի հետագա ամրացման համար մղվող պայքարի սկիզբը: Նա մեզ որինակ է տվել, թե ինչպես պետք է հետագայում պայքար մղել Անդրկովկասում ինտերնացիոնալիզմի համար, լենինյան դժի անաղարտության համար, անդուլ աշխատանքի համար, ստեղծելով այստեղ, մեզ խՍՀՄ-ի կարեորագույն ծայրերիցում, սոցիալիստական հասարակություն:

Ընկ. Որջոնիկիձեն այստեղ դրել է լենինյան ազգային քաղաքականության իրոք բայլեիզմի կիրառման հաստատուն եիմքերը: Մեր պարտականությունն է՝ լինել այդ տրագիկայի հավատարիմ կիրառողներ, հավատարիմ պահպաններ, և ԱՍՖՆՀ-ի յերկրորդ տասնամյակում բայլեիզմի քափով շարունակել մեր աշխատանքը՝ ամրացնելու ժողովուրդների սոցիալիստական միասնությունը և յեղադրությունը, առաջ տանելու շինարարությունը և սոցիալիզմի

կառուցումը: Յեղ դրանով իսկ արդարացնել այն վառարան-
քյունը, վար տաժում է դեպի մեզ մեր կուտակցություն դե-
կավարությունը՝ ի դեմս Քաղրշունյի, գլխավորությունը
Լենինից հետո լավագույն դեկավարի, Լենինի լավագույն
աշակերտի՝ քնկ. Ստալինի (Բուռն ծախք):

Քիմ 10 կապ. (1¹/₂ մ.)

Мамаи Орахелашвили
10-ЛЕТИЕ ЗАКАВКАЗСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Госиздат ССР Армении
Эривань - 1932

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0393017

4569

9(47.92)

0-83